

DM

magazin

Pan- dora bűvös szelen- céje

Évek óta napirenden szereplő kérdés a munkásművelődés, és tegyük hozzá — évek múlva is az lesz. Egyszerűen azért, mert ezen a területen bőségesen akadnak tennivalóink.

Körülbelül tizenöt évvel ezelőtt, és később is a munkásszállásokon tartottak ismeretterjesztő előadásokat a TIT előadói, a vacsorát főzőcskéző és fogyasztó fáradt munkások között. Akkoriban ezeket a kísérleteket nem tartottam célravezetőnek. Egy momentum azonban mégis erősen megragadott. Már akkor is, és ott is, a zsúfolt hálóterem zajában, nagyritkán csendjében, a munkások egy része, bármilyen fáradtan és elgyötörtten üldögélt is vaságyán vagy székén, ha a téma érdekes volt, odaadással figyelt. Igaz, sok függött az előadó olykor bravúros produkciójától.

A munkás kulturálódásának problémája ma sokkal differenciáltabban jelentkezik, mint a múltban. A nemrég folytatott vizsgálódások, szociográfiai felmérések, viták, amelyeken olykor magam is részt vettem, minduntalan arról győznek meg, hogy a munkásművelődés kérdése rendszerint elválaszthatatlan a munkásöntudat, az osztályöntudat problematikájától. Ezt vallották maguk a munkások is, akik részt vettek ezeken a vitákon.

Nem vitás, a munkásművelődés taglalását mint minden alkalommal, most is az abc első betűinél kellene kezdenünk: az általános iskolai tanulmányoknál. Hiszen tudomásul kell vennünk, hogy még mindig rengeteg olyan fiatal kerül be az iparba, a mezőgazdaságba, akik nincsenek birtokában az általános iskola elvégzését igazoló bizonyítványnak.

A munkáskultúráról rendezett vitán egy angyalföldi munkás nemrégiben éppen erről panaszkodott, mondván: „Nem értem, hogyan lehetséges a felszabadulás után ennyi évvel, hogy az általános iskola ötödik és hetedik osztályaiból még ma is annyian kimaradnak!”

Az elhangzott panasz korántsem alaptalan. Bizonyítja ezt a dolgozók általános iskoláiba járó felnőtt munkások csökkenő, de még mindig jelentős száma. Csúpan egy-két adat, amelyek fényénél felmérhetők a változások. Az 1960–61-es tanévben 99 300 munkás járt a dolgozók általános iskoláiba, míg 1972–73-ban már csak 24 800. A megfoglyakozott létszám vitathatatlanul azt jelenti, hogy ma már kevesebb munkásnak van szüksége az utólagos tanulmányi „kirándulásra” az általános iskola padjaiban. Hadd tegyük hozzá azonban, hogy ez a megfoglyakozott létszám 1970–71-ben valójában ennél is kisebb volt; 21 300. Ez utóbbi viszont azt bizonyítja, hogy egyetlen év alatt újra megugrott az általános iskolai tanulmányait kellő időben el nem végezték száma. Az 1973–74-es tanév adatai még nem ismeretesek. Lehetséges, hogy ez a szám még tovább növekszik?

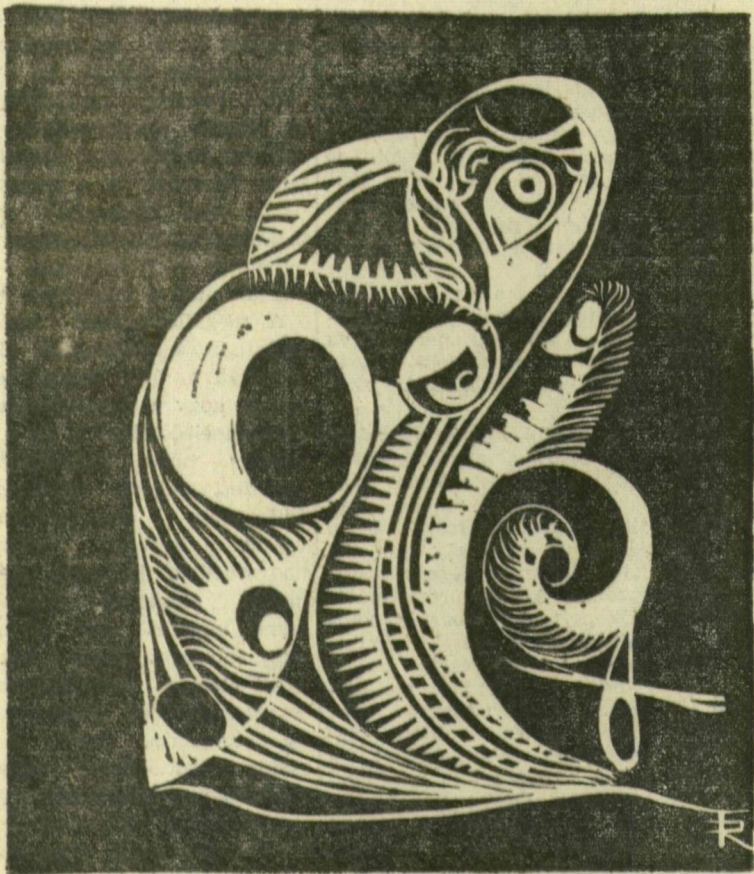
A statisztikai adatok persze mindig bizonyos merevségről tanúskodnak. A számok mögött, ha egy kicsit megpiszkáljuk őket, összetett ember sorsok, életpályák rejtőznek. Nemrégiben egyik olajfeldolgozó vállalatunknál járva, egy kétyerkes családanyával, egy majdnem negyvenéves asszonnyal beszéltem, aki nagy büszkeséggel mondta el, hogy most végre kijárja a nyolcadik általánost. Leánykorában családi okok miatt ki kellett maradnia az iskolából. Elfogyott ambíció, kúba fulladt akarások, betűszeretet és ismeretszerzési vágy áradt az asszony szavaiból. Ez az asszony egyike azoknak, akik még mindig benne foglaltatnak az általános iskolát végzők húsz-egynéhány ezres tömegében.

Az általános iskola azonban csak nélkülözhetetlen alapja a műveltség megszerzésének. Később is számtalan lehetőség adódik tanulásra, ismeretek szerzésére. A munkások maguk is tudják, hogy „a nyolc általános iskola néhány év múlva már nem elegendő egy szakmunkásnak”, ahogy ezt nemrégiben megfogalmazta számomra egy húszesztendős villanyszerelő. Valóban, sorolhatnánk azt az évről évre növekvő számsort, amelyből világszerte kitűnik, hogy egyre többen tanulnak a dolgozók középiskoláiban is.

A munkásművelődés lehetőségeiről a munkások éppen eleget hallhatnak munkahelyükön. Ezúttal inkább a még mindig sokakat érintő rossz, avitt szemléletről ejtsünk néhány szót. A „nem-törődöm, a nem érdekel, a fáradt vagyok” szemléletről, amely éppen a kultúra elutasításában csapódik le, és amely ellen a munkásoknak maguknak kell verekedniük. A munkások egy jelentős rétege ugyanis csak igen kevés energiát, vagy semmit sem hajlandó áldozni saját műveltségének megszerzéséért. Gyakorta hajtogatják azt is, hogy fáradtak, és ezért nem érdeklődnek a kultúra áldásai iránt. Sokakat ki-elégít a kocsmában felhajtott munka utáni fröccs, csevegés. Egy másik réteg viszont hajlandó befogadni némi kultúrát, de ez inkább alkultúra, felszínes, könnyű, nem kerül megerőttesbe, és nem készlet gondolkodásra. Egy harmadik kérdéses réteg, amely ugyan különbözik az előbbiektől, kitűnik vasszorgalmával, fáradhatatlanságával, de kizárólag ottthont teremtő munkájával, kertjével, telkével, motorjával, azaz komfortjával bajlódik.

A munkásosztály, szerencsére, nemcsak a felsorolt rétegekből áll. Nagyon sok közöttük a kultúrára, műveltségre igényt tartó munkás. Igaz, sokan azt vallják — és talán nem is jogtalanul —: „hozzák a gyár kapujához a kultúrát, ne kelljen külön fáradnunk érte, mi kések vagyunk befogadni!” Nos, ezen lehet medítni. Még mindig jobb ez a szemlélet, ezerszer jobb, mint zárt, vagy éppen üres kapukon dörömbölni. Az ország tele van kultúrházakkal, művelődési otthonokkal, sok közülük egyenesen a gyárkapukban ásítanak. A munkásokat be kell csalogatni, be kell vinni a művelődés otthonába. Megvan bennük a mélyről érkező érdeklődés. Csakhogy sok helyütt még fel kell ébreszteni ezt a lappangó vágyat. Hogyan? Erre nem lehet receptet adni. „Az utak Rómába vezetnek” — tartja egy régi latin mondás, s ezúttal a Várpalotai Erőmű egyik szocialista brigádjára gondolok: tagjai önként segédkeztek az anyagi eszközökben szűkölködő régész munkájában. Nem is sejtve pontosan, mire vállalkoznak, kiásták a megye leggazdagabb római sírját. Alig várják, hogy elkezdhessek a következő kultúr-történeti munkálkodást. Nos igen. Az érdeklődés felébresztése! Kinyitni a kultúra bűvös Pandora-szelencéjét. Hadd lássák, mindent tartalmazhat ez a rejtelmes doboz.

SZEMANN BÉLA

Tóth Rózsa

Paraszt Léda

Fiatalok, ipari tanulók láthatók az alábbi képeken. A holnap szakmunkásai ők, alkotni, teremteni tanulnak, mindegyik a saját szakmája fortélyait, szépségeit igyekszik kitapasztalni, megízlelni. A nagybetűs Életre készülnek, s mind korszerűbb körülmények között. A Délmagyarországi Építő Vállalat központi telepén nemrégiben adtak át egy jól felszerelt, korszerű tanműhelyt: ott készültek Somogyi Károlyné felvételei, a tanulás, a munka egy-egy pillanatát megörökítve. S akár hegesztő, akár villanyszerelő, akár asztalos vagy más szakmabeli fiatalot ábrázol a kép: a teremtés, az alkotás szférája sűrűsödött bele. Ígéretet közvetítve: a szép és fontos szakmák utánpótlása, ifjú gárdája mind felkészültebb, hozzáértőbb legyen. Gondoskodnak erről a türelmes, tapasztalt szakoktatók, akik minden tudásukkal segítik a szárnypróbálgató fiatalokat. Még egy-két év, és őket is ott látjuk a tervek szorgos valóraváltói között.

